

Projekta „Sadzīves lietu otrreizējās izmantošanas un labošanas pakalpojumu attīstība Dienvidkurzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā” (projekta reģistrācijas Nr. 1 08/177/2020) īstenošanas rezultātā izveidotā sadzīves preču atkārtotas izmantošanas un remonta centra modeļa apraksts

Projekta īstenotājs: biedrība „Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija“

Materiāls tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu

Rīga, 2022

SATURS

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI	3
IEVADS	4
1. Mantu apmaiņas un remonta centri ES	6
1.1. Nelielie otrreizēji izmantojamo mantu centri	6
1.1.1. Centra izveide Itālijā	6
1.1.2. Otrreizējo mantu apmaiņas centrs Grobiņā	7
1.2. Otrreizēji izmantojamo lietu/preču labošanas un tirdzniecības centri	12
1.3. Nevalstisko organizāciju loma prežu apmaiņas un labošanas centru darbībā	14
1.4. Sadzīves preču atkārtotas izmantošanas un remonta centra modelis	15
1.4.1. Nelielo centru izveides nosacījumi	15
1.4.2. Lietu labošanas nodrošināšana	16
1.5. Otrreizēji izmantojamo lietu/preču labošanas un tirdzniecības centri	17
SECINĀJUMI par nevalstisko organizāciju iesaisti aprites ekonomikas nodrošināšanā	18
1.pielikums. Remonta darbnīcu un uzņēmumu aptaujas anketa	21
2.pielikums. Siltumenerģijas tarifi, 2022. gada jūnijs	22

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AAP	Atkritumu apsaimniekošanas plāns
ES	Eiropas Savienība
EUR	eiro
MK	Ministru Kabinets
NVO	nevalstiskās organizācijas
SPRK	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija
tūkst.	tūkstoši
t	tonna
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

IEVADS

Latvijas vides aizsardzības fonda finansētā projekta „Sadzīves lietu otrreizējās izmantošanas un labošanas pakalpojumu attīstība Dienvidkurzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā” (Nr. 1-08/177 / 2020) realizācijas laikā no 01/01/2022 līdz 30/06/2022 bija paredzēts uz esošās infrastruktūras pamata izveidot sadzīves preču atkārtotas izmantošanas un remonta centra modeli, nosakot nepieciešamos nosacījumus tā darbībai, nepieciešamo finansējumu un prasības veikto darbu raksturojošo datu savākšanai un apkopošanai.

Praktiski līdz ar projekta uzsākšanu Dienvidkurzemes pašvaldībā un Liepājas pilsētā, tika veikts esošo mantu savākšanas un apmaiņas centru apsekojums, kā arī līdzīgu centru novērtējums, pamatojoties uz literatūras materiāliem un klātienē pieredzi, Eiropas Savienībā. Projekta gaitā apsekoti arī reģionā strādājošie uzņēmumi, kuru pamatnodarbošanās ir mantu labošana. Veikta šo uzņēmumu anketēšana un individuālo viedokļu apzināšana.

Sadzīves preču atkārtotas izmantošanas un remonta centra modelis izstrādāts, ņemot vērā iegūtos datus un novērtējumus līdzīgu centru darbībai ES.

Aprites ekonomika un atkritumu šķirošanas darbības tiek piedāvāts kā risinājums augošo atkritumu apjomu un ar to saistīto vides slodžu mazināšanai. Taču ir nepieciešamas būtiskas sociālās inovācijas, lai to varētu veiksmīgi īstenot praksē. Pamatojoties uz esošo likumdošanu un atkritumu apsaimniekošanas plāniem, var secināt, ka Latvijā mantu apmaiņas centru darbība notiek nekoordinēti, pamatā kā nevalstisko organizāciju vai pašvaldības sociālo dienestu brīvprātīga iniciatīva, atsevišķos gadījumos palīdz arī Sarkanā Krusta darbinieki. Kā zināms, liela daļa vēl lietošanai derīgu sadzīves preču nonāk arī sadzīves atkritumu plūsmā, ko apsaimnieko atkritumu apsaimniekotāji. Taču tikai neliela daļa no visiem apsaimniekotājiem ir mēģinājuši ieviest preču apmaiņas punktus. Tāds ir izveidots Grobiņā atkritumu noglabāšanas poligonā “Ķīvītes”, SIA “ZAAO” apkalpes šķirošanas centrā Valmierā, Kuldīgā izveidots Būvmateriālu apmaiņas punkts, kurā ikviens iedzīvotājs bez maksas var nodot vai paņemt dažādus remontmateriālus un būvmateriālus. Šo apmaiņas punktu apsaimnieko pašvaldības uzņēmums SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi”. Savukārt lielu skaitu līdzīgu mantu apmaiņas punktu ir izveidojušas nevalstiskās organizācijas. Latvijā var izdalīt divu veidu organizācijas (komerciālās un nekomerciālās), kas iesaistītas preču apmaiņas un labošanas aktivitātēs. Nevalstiskajām organizācijām šai ziņā ir būtiska loma, piedāvājot nekomerciālo pieeju aprites ekonomikai.

Pašvaldību vājā iesaiste mantu apmaiņas un šķirošanas centru izveidē daļēji skaidrojama arī ar tiešu likumdošanas prasību neesamību šādu centru izveidei pašvaldību teritorijā. Ja Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2021.-2028.gadam¹ p-tā 5.1.2. Atkritumu sagatavošanas atkārtotai izmantošanai infrastruktūra ir konkrēta norāde – “Atkritumu sagatavošanas atkārtotai izmantošanai veicināšanai nepieciešams uzsākt organizētas lietotu preču aprites sistēmas izveidi, kas ietver preču savākšanas un sagatavošanas atkārtotai izmantošanai infrastruktūru. Sākotnēji tās izveidi varētu uzsākt pilotprojekta veidā, kas ļautu iegūt informāciju, par atkārtotai lietošanai

---

¹ 2021. gada 22. janvāra (prot. Nr. 8 20. §) Ministru kabineta rīkojums Nr. 45 “Par Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2021.-2028. gadam”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/320476-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-planu-20212028-gadam>

sagatavojamu preču daudzumiem, veidiem, iedzīvotāju iesaistes rādītājiem. Sākotnējai sistēmas infrastruktūrai būtu jāietver:

1) Preču savākšanas infrastruktūras izveide, kas ietver šim nolūkam paredzētu konteineru izvietojumu šķiroto atkritumu savākšanas laukumos. Papildus savākšanas laukumiem būtu organizējamas kampaņu veida savākšanas akcijas atkārtotai izmantošanai derīgu preču savākšanai tieši no mājāsaimniecībām;

2) Preču labošanas un sagatavošanas atkārtotai izmantošanai centru izveide – preču labošanas un sagatavošana atkārtotai izmantošanai centru funkcijās būtu jāietver savākto preču pārbaude, labošana / sagatavošana atkārtotai izmantošanai, atkārtotai izmantošanai sagatavoto preču uzglabāšana un nodošana jaunie lietotājiem. Centru izveidē atbalsts būtu piešķirams piemērotu telpu izveidei, kā arī pakalpojuma nodrošināšanai nepieciešamā aprīkojuma iegādei. Sistēmas ieviešanas pilotprojektu fāzē rekomendējams izveidot vienu šādu centru katra AAR teritorijā.”

Tad 2021. gada 22. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 397 “Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas valsts un reģionālajiem plāniem un atkritumu rašanās novēršanas valsts programmu”² norāda, ka Atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā plānā iekļauj šādu informāciju:

4.10. izvērtējums par atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā plānā paredzēto pasākumu īstenošanai pieejamo un papildus nepieciešamo finansējumu un tā avotiem (arī pašvaldību līmenī), tai skaitā izveidotās atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras uzturēšanas izmaksas;

4.11. izvērtējums par atkritumu apsaimniekošanas reģionālā plāna atbilstību normatīvajiem aktiem atkritumu apsaimniekošanas jomā un to, kādā veidā plānā iekļautie pasākumi veicinās normatīvajos aktos noteikto mērķu sasniegšanu,

nenorādot kādas konkrētas prasības ir aprītes programmas ieviešanai.

Šāds formulējums neveicina pašvaldību reģionālo atkritumu plānu veidotājus iekļaut aprītes ekonomikas principus un vēlamās darbības to realizācijai.

Lai veicinātu valstī nepieciešamo mantu apmaiņas punktu izveidi un atvieglotu to praktisko realizāciju, projekts apkopo ES valstu pieredzi un sniedz iespējamo risinājumu izvēli.

---

² 2021. gada 22. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 397 “Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas valsts un reģionālajiem plāniem un atkritumu rašanās novēršanas valsts programmu”, pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/324230-noteikumi-par-atkritumu-apsaimniekosanas-valsts-un-regionalajiem-planiem-un-atkritumu-rasanas-noversanas-valsts-programmu>

1. Mantu apmaiņas un remonta centri ES

Praktiski apkopojot pieejamos materiālus, kas sniegti projekta 1. atskaitē, kas iesniegta VARAM "ES valstu pieredze lietotu sadzīves preču atkārtotai izmantošanai un remontam, datu uzskaites veikšanai", var secināt, ka lielākajā daļā ES valstu nekomerciālie mantu pieņemšanas un apmaiņas centri tiek veidoti izmantojot lielos konteinerus vai vieglas konstrukcijas paviljonus kā nelieli stendi, kuros iedzīvotāji kontrolēti novieto savas mantas, kas pašiem vairs nav nepieciešamas, bet var noderēt citiem. Pamatā tās ir bērnu rotaļlietas, sadzīves priekšmeti, nelielas mēbeles, telpu dekori, kā arī trauki. Šādi centri ir piesaistīti atkritumu šķirošanas laukumiem, tos pārrauga atkritumus apsaimniekojošās firmas. To izveides izmaksas ir nelielas: ~50 000 EUR, apsaimniekošanas izmaksas pamatā sedz atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums. Centra izveide bieži ir finansēta ar ES projektu fondiem vai vietējās pašvaldības līdzekļiem.

Piemērs šāda centra izveidei un darbībai ir Itālijas Emīlija-Romanja reģiona pašvaldību apsaimniekojošā uzņēmuma "HERA Group" izveidotais mantu apmaiņas centrs atkritumu šķirošanas laukumā. Kā lieli otrreizējo mantu izmantošanas centri minami Itālijā "Interreg" projekta "OptiWaMag" ietvaros apmeklētie divi mantu šķirošanas, apmaiņas un labošanas centri - otrreizējo mantu centrs Itālijā, Boloņā "Piazza Grande" un lietu otrreizējās izmantošanas veikals un labošanas centrs Itālijas pilsētā Ferrārā "Officina 68".

Latvijā kā praktisks piemērs minams Dienvidkurzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona centrā Grobiņā atkritumu noglabāšanas poligonā "Ķīvītes" izveidotais atkritumu šķirošanas laukums un tajā novietotais otrreizēji izmantojamo mantu pieņemšanas konteiners. Šī projekta izveides un darbības dati tiek sniegti kā piemērs neliela mantu otrreizējās apmaiņas centra izveides modelim, ko iesakām praktiski realizēt Latvijas apdzīvotajos centros.

1.1. Nelielie otrreizēji izmantojamo mantu centri

1.1.1. Centra izveide Itālijā

Projektu Itālijā īsteno HERA grupa, sadarbojoties ar labdarības NVO. Iedzīvotāji paši atved nodot lietošanai derīgas lietas. Atvestās lietas operators novērtē (vai lietošanai derīgas, vai jāpielabo, vai, ja nederīga, tad ievieto attiecīgā noglabājamo materiāla konteinerā), bet derīgās atbilstoši novieto konteinerā/namiņā. Iedzīvotāji paši namiņā neiet, kas novērš lietošanai nederīgu preču ievietošanu, tai pašā laikā, liedz samainīt derīgās lietas. Kad konteiners ir pilns, tad operators sazinās ar attiecīgo nevalstisko organizāciju, kas lietas aizved un tālāk apsaimnieko. Lietas tiek nodotas trūcīgām personām vai tirgotas veikalos. Kopā pirmā darbības gada laikā ar lietoto preču pieņemšanas konteineri ir savāktas 746 vienības (2245 kg), no 152 cilvēkiem.

Konteinera aktīvu darbību ir sekmējusi arī informācija, kas izvietota šķirošanas laukumā (sk. 1.att.). Tiešā konteinera tuvumā ir novietots elektroniskais stends ar vizuālo informāciju.

1.att. Lietošanai derīgo lietu nodošanas konteiners/namiņš šķirotu atkritumu savākšanas laukumā Itālijā, Boloņas reģionā, Ravennā.

Centra izmaksas firma vēl nav novērtējusi, tas ir veidots kā pilotprojekts kopīgā lielākā projektu grupā. Firma HERA praktiski ir segusi visas līdzšinējās izmaksas, tās tiek iekļautas kopējā izmaksu grupā, palielinot maksu par atkritumu apsaimniekošanu.

1.2.Otrreizēji izmantojamo lietu/preču labošanas un tirdzniecības centri

Tiek sniegti piemēri no diviem lietotu preču centriem Itālijā "*Piazza Grande*" Boloņā un "*Officina 68*" Ferrārā. Abos centros tiek pārdotas iedzīvotāju ziedotās vai, izmantojot savākšanas pakalpojumu, iegūtās sadzīves preces. Ieņēmumus organizācijas izlieto savas saimnieciskās darbības nodrošināšanai. Centros nodotās preces tiek pārbaudītas un nepieciešamības gadījumā arī labotas.

Centrs "*Officina 68*" nodarbina personas ar garīgiem un fiziskiem traucējumiem, tā rezultātā ļaujot personām atgriezties darba tirgū, justies sociāli pieņemtiem un noderīgiem. Nodarbina arī personas, kas sasniegušas 50 gadus, jo Itālijā no šī vecuma tiek piemērots mazāks algas nodoklis. Šajā vietā bija novērojama arī lielāka kārtība un preču izvietošanas organizētība. Svarīgi, ka maksa par lietām nav simboliska, bet ir atbilstoša.

2. attēlā sniegtas fotogrāfijas no lietoto preču savākšanas centra un veikala "*Piazza Grande*" Boloņā. Centrā strādā 22 darbinieki. Ieņēmumus no pārdotām precēm novirza tālākai centra attīstībai. Centra telpas tiek nomātas par 100 EUR/m². Iepriekš šeit bijusi tipogrāfija. Veikala pagrabstāvā tiek novietotas lietas, kas vēl nav novērtētas. Arī te cilvēki atnāk, sameklē ko grib, nofotografē un tad augšstāvā lietai novērtē cenu, atkarībā no kvalitātes. Precēm tiek pievienots arī nodoklis. Katra lieta tiek reģistrēta, un dati nodoti *HERA* grupai.

2. att. Veikala pagrabstāvs un tirdzniecības zāle "Piazza Grande" Boloņā.

Lietoto preču veikalā "*Officina 68*" Ferrārā. iepirkšanās galvenokārt notiek tiešsaistē. Veikalā strādā 18 darbinieki. Veikala telpas tiek nomātas (3.attēls). Iepriekš šeit bijis bērnu izklaides centrs. Ienākumi aptuveni 9000 EUR mēnesī. Uzņēmumam ir 3 dažāda izmēra transportlīdzekļi. Preču pieņemšanas un novērtēšanas vietas (4.attēls) labajā pusē novieto mantas, kas ir nederīgas lietošanai un kuras paredzēts nogādāt uz šķirošanas laukumu. Derīgās lietas, kam nepieciešams remonts, meistari labo uz vietas. Katru pieņemto lietu marķē pēc tā, kas to nodod. Pēc tam nofotografē, aizpilda veidlapu, kurā norāda visu informāciju par lietu. Kopā ir 4 veidlapas, kas jāaizpilda.

3. att. Lietoto preču veikals "*Officina 68*" Ferrārā.

4. att. Preču pieņemšanas un novērtēšanas vieta veikalā "Officina 68" Ferrārā.

Lielo centru izveidei un darbībai ir izteikti sociāls aspekts. Tā izmaksas ir tieši saistītas ar īrējamo telpu izmaksām, infrastruktūras - siltuma un elektrības cenu, vidējo darbinieku algu; darbinieku skaitu un to nodarbinātības pakāpi, kā arī nepieciešamā tehniskā nodrošinājuma izmaksām. Itālijā daļēji to sedz valsts – ka sabiedrisku aktivitāti, iesaistot bezdarbniekus, kā arī papildus ienākumi tiek gūti no preču realizācijas. Novērtējot pārdošanai izliktās preces, tās ir augstas kvalitātes, bet par vidējām vai zemām cenām..

1.3. Nevalstisko organizāciju loma prežu apmaiņas un labošanas centru darbībā

Lietoto un otrreiz izmantojamo preču apsaimniekošanā liela loma ir nevalstiskajām organizācijām. Latvijā var izdalīt divu veidu organizācijas: komerciālās un nekomerciālās, kas iesaistītas preču apmaiņas un labošanas aktivitātēs. Nevalstiskajām organizācijām šai ziņā ir būtiska loma, piedāvājot nekomerciālo pieeju aprites ekonomikai.

Aprites ekonomikā tiek izšķirtas 4 galvenās pieejas: samazināt, izmantot atkārtoti, pārstrādāt un atjaunot. Nevalstiskās organizācijas darbojas visās šajās jomās, taču praktiskā rīcība lielākoties koncentrējas uz atkārtotu izmantošanu un atjaunošanu. Laura Michellini un citi autori^{3,4} izdala trīs atšķirīgus atkārtotas izmantošanas (dalīšanās ekonomika) modeļus:

1. "dalīšanās par naudu" modelis, kas galvenokārt ir B2C peļņas modelis, lai samazinātu atkritumu daudzumu un vienlaikus gūtu ienākumus;

³ Michellini, L., Principato, L., Iasevoli, G., 2018. Understanding food sharing models to tackle sustainability challenges. *Ecological Economics* 145, 205-217. Pieejams: <https://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/86016.pdf>

⁴ Seyfang, G., Smith, A., 2007. Grassroots innovations for sustainable development: Towards a new research and policy agenda. *Environmental politics* 16, 584-603. Pieejams: https://www.researchgate.net/publication/248943770_Grassroots_Innovations_for_Sustainable_Development_Towards_a_New_Research_and_Policy_Agenda

2. “dališanās labdarībai” modelis, kurā pārtika un apģērbs tiek vākts un nodots bezpeļņas organizācijām;
3. “kopienas koplietošanas” modelis, kas ir P2P modelis, kurā patērētāji dalās ar pārtiku.

Nevalstiskās organizācijas izmanto šos visus 3 modeļus. Latvijā līdz šim visaktīvāk ir bijušas iesaistītas tieši lietotu preču mazumtirdzniecībā (piemēram, labdarības preču veikali un palīdzības punkti (Samāriešu biedrība, Sarkanais krusts u.c.), Otrā elpa) un apmaiņā (piemēram, kopienas ledusskapis) un mazāk citu aprītes ekonomikas jomu aktivitātēs (1. tabula). Taču ir arī piemēri, kur nevalstiskās organizācijas aktīvi veicina lietu (piemēram, velosipēdu, apģērba, elektronikas) remontu (piemēram, *Repair Cafe Riga* un *Freak bike*).

1. tabula. Nevalstisko organizāciju iesaiste Latvijā
2.

	Pārtika	Elektronika	Apģērbs/ Apavi	Trauki	Velo	Grāmatas
Dališanās par naudu (izmanto atkārtoti)		Samārieši, Sarkanais krusts	Samārieši, Sarkanais krusts			
Dališanās labdarībai (izmanto atkārtoti)	Zupas virtuve,	Samārieši, Sarkanais krusts	Samārieši, Sarkanais krusts			
Kopienas koplietošanas (izmanto atkārtoti)	Kopienas ledusskapis	Sociālo tīklu grupas	Individuāli pasākumi un sociālo tīklu grupas			Grāmatu maiņas punkti
Bezpeļņas labošana (atjaunošana)		<i>Repair cafe</i>	<i>Repair cafe</i>		<i>Freak bike,</i> Radi vidi pats	

1.4. Sadzīves preču atkārtotas izmantošanas un remonta centra modelis

1.4.1. Nelielo centru izveides nosacījumi

Balstoties uz projekta laikā iegūto faktu materiālu, tiek izveidots, pēc autoru domām, piemērotākais modelis sadzīves preču atkārtotas izmantošanas un remonta centram. **Iesakām šos centrus sākotnēji veidot kā nelielas otrreizējo mantu maiņas vietas pie atkritumu šķirošanas laukumiem, kuras apsaimnieko atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums (līgumā ar pašvaldību tam ir jābūt noteiktam), bet iekārto šķirošanas laukuma īpašnieks – pašvaldība vai apsaimniekojošais uzņēmums.** Centra izveidei tiek izmantoti lieli Noliktavu konteineri vai veidoti nelieli paviljoni. Lietota standarta konteineru U40 izmaksas līdz 4000 EUR <https://www.ss.com/lv/production-work/production-work-orders/storage-packaging-accounting/containers-platforms/>. Tā izmērs nepārsniedz 100 m², konteineru apsaimniekošanas izmaksas tiek ietvertas laukuma apsaimniekošanas izmaksās. Konteineru darba laiks ir atbilstošs laukuma darba laikam. Tā uzraudzību veic laukuma operators. Konteineru iekārtošana – gaismas atveres izveide, plauktu un statņu izvietošana, papildus krāsojums - vidēji var izmaksāt līdz 20 000 EUR.

Konteiners netiek apkurināts un tam netiek pievadīta elektrība. Mantu apjoms gadā līdz 3000 vienību.

Nelielajos centros mantas netiek labotas, tas nav ekonomiski izdevīgi, bet tiek atdalītas derīgās lietas, kuras tiek uz vietas mainītas vai paņemtas tālākai apsaimniekošanai. Šo lietu tālākai izplatīšanai pašvaldībai, kuras teritorijā ir novietots centrs, vai atkritumus apsaimniekojošajai organizācijai, konkursa kārtībā ir nepieciešams izvēlēties nevalstisko organizāciju vai firmu, kas tālāk apsaimnieko otrreiz izmantojamās lietas. Tās var tikt nodotas labdarībai vai par atbilstošu cenu pārdotas tālākiem lietotājiem. Centra darbības pamatelementi ir:

- Dalīto atkritumu laukumā atrodas slēdzams paviljons vai konteiners, kas aprīkots ar apgaismojumu un dažādām sastatnēm vai norobežojumiem lietu drošai novietošanai.
- Notiek lietu reģistrācija un uzskaitē.
- Notiek sadarbība ar NVO vai citām organizācijām, lietu nodošanai tālākai izmantošanai.

Izveidojot šādu centru ir nepieciešams nodrošināt tā finansējumu, tehnisko dokumentāciju izveidei un novietošanai, kā arī noslēgt nepieciešamos līgumus par centra un nodoto mantu tālāku apsaimniekošanu un uzskaiti. Paralēli centra tehniskajai izveidei ir nepieciešams uzsākt informācijas izveidi un nodošanu masu mēdijiem, kas ir būtisks nosacījums centra tālākai darbībai.

Centra izveidi var raksturot ar sekojošām darbības fāzēm:

1.Fāze – tiek sagatavots konteintera vai neliela paviljona izvietojuma atkritumu šķirošanas laukumā tehniskais projekts, kas ietver nepieciešamo komunikāciju izveidi, kā arī piebraukšanas un mantu iekraušanas un izkraušanas zonu.

2.Fāze – tiek iekārtots konteiners vai paviljons, nodrošinot apgaismojumu, piemērotu krāsojumu, plauktus un vizuālo informāciju.

3.Fāze – tiek slēgts līgums ar mantu tālāko apsaimniekotāju – nevalstisko organizāciju vai firmu, kas nodrošina mantu reģistrāciju, novērtējumu un tālākās nepieciešamās darbības.

4.Fāze – mantu apsaimniekotājam ir nepieciešams reizi pusgadā atskaitīties par centrā savāktu un tālāk apsaimniekoto mantu daudzumu veidu un kvalitāti, kā arī to tālāko realizāciju.

Centra izveidē iesakām izmantot SIA “Liepājas RAS” pieredzi, kas praktiski izveidojis un apsaimnieko šādu centru Grobiņas novadā atkritumu noglabāšanas poligonā “Ķīvītes”. Centra izveides izmaksas ir bijušas visai ierobežotas – 17 000 EUR, galvenā iniciatīva ir nākusi no uzņēmuma darbiniekiem. Centra apsaimniekošanai nav tieši piesaistīts noteikts darbinieks ar atsevišķu atalgojumu. Tā apsaimniekošana notiek poligona ietvaros.

Centra darbības aktīvai uzsākšanai ir būtiska nozīme izplatītajai informācijai masu medijos un RTU *Interreg* projekta *OptiWaMag* ietvaros organizētajiem pasākumiem, kā arī *Repar Cafe* un informācijai vietējos masu medijos.

Otrreizējo mantu apmaiņas centrs Grobiņā

Mantu apmaiņas centra izvietojums - atkritumu poligona šķirošanas laukumā

Lai novērstu vēl izmantojamu atkritumu apglabāšanu atkritumu poligonā, nepieciešams vēl lietošanai derīgās lietas nodalīt jau pirms ieviešanas poligonā. Atkritumu poligons “Ķīvītes” Dienvidkurzemes novadā ir pierādījis, ka pārstrādei derīgos atkritumus var efektīvi nošķirot, ja pirms poligona caurlaides ir izveidots **atkritumu šķirošanas laukums**, kurā reģiona iedzīvotājiem bez maksas iespējams nodot sadzīvē radītus dalīti vāktus atkritumus:

- papīru, kartonu, izlietoto papīra, kartona iepakojumu;
- plastmasu un plastmasas iepakojumu;
- stikla iepakojumu (pudeles un burkas);
- logu stiklu;
- metālu un metāla iepakojumu;
- koksni un koka iepakojumu;
- nolietotās elektroiekārtas un elektropreces;
- sadzīvē radušos bīstamos atkritumus un videi kaitīgu preču atkritumus;
- apģērbus un apavus (maiss tilpumā līdz 100 litri);
- zaļos jeb dārzu un parku atkritumus un bioloģiski noārdāmos atkritumus (līdz 500 kg).

Tieši tāpat šajā šķirošanas laukumā iespējams nodalīt arī lietošanai derīgas un labā stāvoklī esošas sadzīves lietas, kuras ievietojamas SIA “Liepājas RAS” izveidotajā mantu apmaiņas centrā Krāmu kambarā (sk.5.att.).

5.att.Krāmu kambarā sadzīves atkritumu poligona “Ķīvītes” teritorijā

Visus trīs objektus – poligona atkritumu pieņemšanas caurlaidi, šķirošanas laukumu un Krāmu kambari - koordinē klientu apkalpošanas speciālists. Mantu apmaiņas centrs poligonā “Ķīvītes” ir izveidots ar darbinieku brīvprātīgu iniciatīvu, kā turpinājums jau 2013. gadā izveidotajam Nenovērtēto lietu muzejam, kurā visi eksponāti nākuši no atkritumu plūsmas un akcentē sadzīvē izmesto preču nenovērtēto

vērtību. Tas apliecina, ka uzņēmums jau ilgstoši veicinājis dažādas iniciatīvas, kas vērstas uz atkritumu otrreizēju izmantošanu un aprites cikla pagarināšanu.

Mantu apmaiņas centra izveide un izmaksas

Izmaksas, kas nepieciešamas šāda mantu apmaiņas centra izveidei kopumā sastāda vairāk nekā 17 tūkstošus eiro, taču jāņem vērā, ka liela daļa no veicamajiem darbiem tika īstenota pašu spēkiem, un šīs izmaksas nav iekļautas kopējās izmaksās, kas parādītas 2. tabulā.

2.tabula. Mantu apmaiņas centra izveides izmaksas

Nr.	Pozīcija	Eiro
1.	Lietota metāla konteineru iegāde	2 500
2.	Elektroinstalācijas un ventilācijas izbūve	350
3.	Labiekārtošanas darbi (krāsošana, durvju izveide, jumta lūku iegāde un uzstādīšana u.c.)	13 000
4.	Iekštelpu apdare un plauktu iegāde	1 520
	Kopā	17 320

Apmaiņas centrs tika izvietots pārvietojamā jūras tipa metāla konteinerā, kas resursu taupīšanas nolūkos iegādāts lietots un pašu spēkiem pielāgots apmaiņas centra vajadzībām. Konteinerā izveidots speciāls caurspīdīga polimēru materiāla jumta segums, kas gaišajā dienas laikā nodrošina pietiekamu dienasgaismu, lai pēc iespējas mazāk apgaismojumam būtu jāpatērē elektroenerģija. Konteiners ir pārkrāsots, ārējais dizains speciāli veidots, lai piesaistītu sabiedrības uzmanību un veicinātu interesi par objektu. Konteinerā ierīkota ventilācijas sistēma un izveidotas plašas sānu durvis, nodrošinot ērtus darba apstākļus un pieejamību. Sadržīves lietu izvietojumam iegādāta metāla plauktu sistēma.

Labiekārtotajā mantu apmaiņas centrā arī ir izveidota darba vieta meistaram, kurš veikt vienkāršus lietu labošanas un sakopšanas darbus. Atalgojums meistaram gadā sastādītu vismaz 7415 eiro, kas darba devējam nepieciešami, lai nodrošinātu minimālo darba samaksu par vienu slodzi. Taču šobrīd uzņēmumā nav atrasti resursi šāda meistara nodarbināšanai, tāpēc Krāmu kambarī labošanas darbi netiek veikti.

Maināmo sadzīves lietu sortiments

Ņemot vērā, ka izveidotā Krāmu kambara platība ir ierobežota (30 m²), tajā tiek pieņemts ierobežots sadzīves lietu klāsts, orientējoties uz nelieliem sadzīves priekšmetiem. Taču jāatzīmē, ka katra atvestā lieta tiek izvērtēta individuāli, atkarībā no tās stāvokļa un sabiedrības intereses. Piemēram, atsevišķos gadījumos tiek pieņemtas labā stāvoklī esošas elektropreces vai kāda soma un apavi, nereti iedzīvotāji atnes arī augus un puķu stādus, kas savu jauno dzīvi var turpināt citā dārzā. Krāmu kambara preču pieņemšanas noteikumi sniegti 6. un 7. attēlā.

PIEŅEM SADZĪVES PRIEKŠMETUS:

6.att. Apmaiņai nododamās lietas Krāmu kambarī

NEPIEŅEM:

7.att. Lietas, kas Krāmu kambarī netiek pieņemtas

Lai veiktu uzskaiti, atņestās un paņemtās lietas katrs apmeklētājs reģistrē anketā (8.attēls). Anketas reizi mēnesī tiek apkopotas un rezultāti ierakstīti reģistrā (3.tabula).

Krāmu kambara izveide tika uzsākta 2021. gada vasarā, taču pilnvērtīgu darbību tas uzsāka 2022. gada aprīlī. Pilnvērtīgas darbības pirmajos trīs mēnešos kopumā atnestas vairāk kā 600 preces, bet paņemtas 765 preces. Lielākais pieprasījums ir pēc dažādiem traukiem, grāmatām, bērnu precēm un nelielām elektroprecēm. Šajā laikā mantu apmaiņas centru apmeklējušas vairāk kā 126 personas, no kurām 58% izmantojuši iespēji paņemt sev noderīgas mantas (sk. 9.attēlu).

Liepājas RAS mantu labošanas un apmaiņas centra "Krāmu kambaris"
Aptaujas lapa

ATVEDU		PAŅĒMU	
Nosaukums	Vienību skaits	Nosaukums	Vienību skaits

Datums:

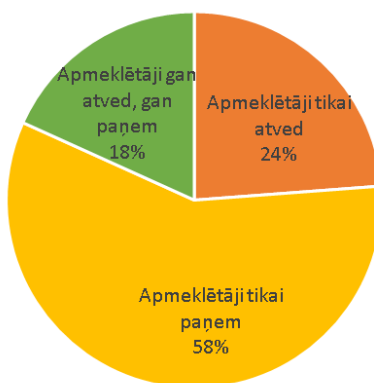
Cik bieži apmeklē Krāmu kambari?

pirmo reizi
 reizi pusgadā
 reizi gadā
 retāk

Paldies! Uz tikšanos atkal!

8.att. Apmeklētāju anketa, ko pilda katrs apmeklētājs, kurš atved vai paņem mantas

Krāmu kambara apmeklējums

9.att. Apkopotais mantu apmaiņas centra apmeklējums

3.tabula. Mainīto mantu reģistra apkopojums par periodu līdz 2022. gada jūnijam

Nosaukums	Atvests	Paņemts
Trauki	351	329
Grāmatas	290	233
Uzglabāšanai - grozi, koferi, kastes	17	14
Uzkopšanai	1	1
Skaistumam un pucēšanās	0	1
Dekora priekšmeti - spoguļi, vāzes, svečturi	16	9
Nelielas mēbeles	13	15
Elektropreces	56	21
Sadzīves preces	56	108

Lauksaimniecības un mājdzīvnieku piederumi	3	4
Bērnu preces	99	37
Makšķerēšanas piederumi	24	1
Dažādi	60	101
Būvniecības lietas	1	9
Kopā	987	883
Kopā pavisam	1870	

Līdzās Krāmu kambarim SIA "Liepājas RAS" kopš 2013. gada izveidojis grāmatu maiņas punktu, kurā nonāk makulatūrai paredzētās grāmatas, kas ir labā stāvoklī. Aprites ekonomikas veicināšanai grāmatu skapji ir izvietoti nolietotos ledusskapjos ar stikla durvīm, kas ļauj ērti pārlūkot tā saturu (sk.10.att.). Skapji ir brīvi pieejami šķirošanas laukuma apmeklētājiem, kas veicinājis tā pastāvīgo apmeklētāju nodrošināšanu. Ik mēnesi skapjos tiek apmainītas vidēji 200-300 grāmatas.

10.att. Grāmatu apmaiņas skapis

1.4.2. Lietu labošanas nodrošināšana

Veicot dažādu mantu labotāju aptaujas tiešsaistē Dienvidkurzemes reģionā, tika konstatēts, ka lietu labošana tiek veikta tikai Liepājā. Apsekojot vairāk nekā 150 dažādas organizācijas un pašnodarbinātos uzņēmējus, tika savākta nepieciešamā informācija par mantu labotājiem, to veidiem un adresēm, sadarbību ar pašvaldībām un vēlmēm. Veiktā aptauja, izmantojot 1. pielikumā sniegto anketu, uzskatāmi parādīja, ka labojamās lietas ir jānodod konkrētam speciālistam, kuram jau ir sava darba vieta un nepieciešamie darba rīki. Tas nozīmē, ka atsevišķu speciālistu piesaiste

nelielajiem centriem nav nepieciešama, bet speciālisti ir jāpiesaista mantu kvalitātes novērtējumam un nelielu bojājumu novēršanai.

Lielākā daļa no aptaujātajiem uzņēmumiem un individuālajiem speciālistiem piekrita informācijas ievietošanai speciālā mājas lapā par kuru tika izplatīta ziņa vietējos masu informācijas avotos.

Tika sagatavota programma un ievietota internetā <<http://lieturemonts.lv>>, kur vienkopus var uzzināt par remonta pakalpojumu sniedzējiem, labdarības organizācijām un mantu apmaiņas punktiem Liepājā un Dienvidkurzemē. Tika sagatavota preses relīze par šādas lapas izveidi: "Biedrība "Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija" sadarbībā ar biedrību "Dzīvo zaļāk" un Latvijas vides aizsardzības fonda finansējumu ir izveidojusi Dienvidkurzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona remonta pakalpojuma sniedzēju reģistru projekta "Sadzīves lietu otrreizējās izmantošanas un labošanas pakalpojumu attīstība Dienvidkurzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā" ietvaros. Reģistrs pieejams www.lieturemonts.lv

Reģistrā var atrast dažādus remonta pakalpojumu sniedzējus, labdarības organizācijas, kam var nodot labas, lietojamas lietas un informāciju par mantu apmaiņas punktiem, kuros var atrast vēl noderīgas lietas savai mājāsaimniecībai Liepājā un Dienvidkurzemē.

Reģistrs izstrādāts, lai praksē ieviestu Atkritumu apsaimniekošanas plānu 2021.-2028.gadam (AAP) projekta "Sadzīves lietu otrreizējās izmantošanas un labošanas pakalpojumu attīstība Dienvidkurzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā" (Reģ. Nr. 1-08/177/2020), sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju.

Ir nepieciešams realizēt aprites ekonomikas nodrošināšanu, lai sasniegtu mērķi - samazināt radīto atkritumu apjomu, veicinot preču atkārtotu izmantošanu vai ilgāku izmantošanu, kā arī atbalstīt labošanas pakalpojumu pieejamību un attīstību."

1.5. Otrreizēji izmantojamo lietu/preču labošanas un tirdzniecības centri

Lielā daļā Rietumeiropas valstu ir izveidoti plaši otrreizēji izmantojamo lietu/preču labošanas un tirdzniecības centri. Šādu centru izveidei ir raksturīgi:

- Aprīkotas (elektrība, ūdens, labierīcības, apkure u.c.) plašas telpas (vismaz 1500 m²), lai tiktu nodrošināta uzņēmuma sociālā funkcija (vai ziedojot trūcīgajiem nepieciešamās preces, vai nodarbinot personas ar īpašām vajadzībām u.tml.). Ir telpas gan tirdzniecības zālei, gan lietu uzglabāšanai, gan pieņemšanai, gan labošanai.
- Notiek lietu/preču reģistrācija un uzskaitē.
- Notiek lietu labošana – gan uz vietas, gan nododot meistariem, ar kuriem ir sadarbības līgumi.
- Preces/lietas sagrupētas atbilstoši to veidam, funkcijai vai lietošanas mērķim.
- Centru rīcībā ir kravas transporta līdzekļi.
- Notiek sadarbība ar NVO vai citām sabiedriskām organizācijām, lietu nodošanai tālākai izmantošanai, ja nav pircēju, vai arī, lai sniegtu mantu savākšanas pakalpojumu, atbrīvojot dzīvokļus.

Praktiski šādu centru izveide izmaksā sākot no dažiem miljoniem līdz vairākiem desmitiem miljonu EUR. Uzskatām, ka tuvākajā nākotnē šādu centru izveide nav reāla, ko pamato arī 2. pielikumā sniegtās enerģijas izmaksas. Atbilstošāk, Latvijas gadījumā, ir apvienot šādus centrus ar jau esošiem sabiedrisko pakalpojumu centriem, ko atbalsta pašvaldības. Praksē tas novērojams arī Dienvidkurzemē, kur atsevišķos pagastos sabiedrisko attiecību speciālisti, iedzīvotāju interešu vadīti, ir apvienojuši iespēju iepazīties ar presi un literatūru, izmazgāt drēbes un nomazgāties arī pašiem, iedzert glāzi tējas vai kafijas, aprunāties un paņemt sev vajadzīgas lietas, kas nodotas labdarībai. Te pozitīvs ir socializēšanas faktors, kas iztrūkst mūsu sabiedrībai pēc Covid-19 pandēmijas. Pozitīvi ir arī tas, ka apmeklētāji var izteikt savas konkrētās vēlmes pēc atsevišķām lietām, ko tālāk mēģina sagādāt. Ar gandarījumu Bārtas iedzīvotāji stāstīja par Sarkanā Krusta darbinieci, kas noorganizējusi iespēju nodot un paņemt sev vajadzīgās lietas kā bērnu ratiņus, sporta piederumus un citas. **Uzskatām, ka pašreizējā situācijā tā ir aktivitāte, ko vajadzētu veicināt.**

SECINĀJUMI par nevalstisko organizāciju iesaisti aprites ekonomikas nodrošināšanā

Atsevišķās produktu grupās, piemēram, dalīšanās ar būvmateriāliem un instrumentiem un remontdarbnīcas, nevalstisko organizāciju aktivitātes Latvijā līdz šim nav plaši attīstītas. Daudz kur pasaulē nevalstiskās organizācijas ir iesaistītas un veido instrumentu bibliotēkas un darbnīcas. *Paranduskelter* Tartu, Igaunijā, piedāvā telpas ar instrumentiem (kokapstrādei, riteņu, elektronikas un tekstila labošanai, 3D printeris utt.) par brīvu organizācijas biedriem (biedra maksa – 20 EUR gadā). Iespējama arī konsultācija ar speciālistu. *Remakery* Londonā, Anglijā, piedāvā darbnīcu telpas un instrumentus saviem biedriem. *Opravarna* Čehijā piedāvā dažāda veida cenrādi (vienai reizei, mēnesim, pus gadam, gadam) “darba galda” īrei. *Leith E-Waste and Education Hub* izīrē augstas kvalitātes šujmašīnas.

Nevalstisko organizāciju inovācijas iestiepjas piemēram arī nekustamo īpašumu jomā. Piemēram, *Free Riga* veiksmīgi darbojas ar neizmantotiem nekustamajiem īpašumiem, piedāvājot tos aktīvai izmantošanai un kopienas un sociālo vajadzību apmierināšanai. Tāpēc nevalstisko organizāciju aktivitātes aprites ekonomikā nevajadzētu uztvert tikai kā pārtikas un apģērbu labdarības apmaiņas programmas (kas ir dominējošas).

Lai gan darbības veidi bezpeļņas iniciatīvai var būt līdzīgi kā komercprojektiem (t.i. preces novērtēšana, tās tīrīšana vai salabošana, nodošana lietotājam), sociālajiem projektiem ir citi mērķi un uzdevumi, piemēram, nodrošināt vides mērķu sasniegšanu un sociālos pakalpojumus. Līdz ar to, šo papildus funkciju nodrošināšanai, šādu iniciatīvu izmaksas bieži vien ir pat divreiz lielākas kā komercprojektiem. Tāpēc pašvaldībām ir skaidri jānošķir atbalsts uz peļņu vērstām un sabiedrisko labumu vērstām aprites ekonomikas iniciatīvām. Piemēram, biedrība "Patvērums ģimenei" vai fonda "Agape", uz bezpeļņas pamatiem pilda būtiskas sabiedriskās funkcijas un nodrošina atkritumu apjoma mazināšanu. Līdz ar to atšķiras šo dažādo spēlētāju sabiedriskā loma un nozīmē, kā arī spēja ieguldīt attīstībā.

Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas mūsdienās ir kļuvušas par ļoti svarīgu un neatņemamu remonta un lieto preču ekonomikas sastāvdaļām. Taču līdz šim šīs tehnoloģijas Latvijā ir maz izmantotas. It sevišķi lietotu preču tirdzniecībā tām var būt ļoti nozīmīga loma, ērtā veidā savedot kopā tirgotājus un pircējus. Jaunajam centram ir noteikti jāizmanto šo tehnoloģiju sniegtās priekšrocības un jābūt labi attīstītai mājaslapai ar tiešsaistes iepirkšanās iespējām.

Tā piemēram sociālais uzņēmums EMULSA ir izveidojusi atvērtu angāru, kurā cilvēki ar EMULSA atļauju var novietot nevajadzīgās preces, kas joprojām ir labā stāvoklī, lai tās varētu izmantot cita persona. EMULSA šo preču aprakstus ievieto bezmaksas mobilajā lietotnē, kur cilvēki var ar tām iepazīties un tās bez maksas paņemt. Lielākā daļa preču ir elektroierīces, bērnu aprūpes materiāli un rotaļlietas, kas ir labā stāvoklī un var tikt atkārtoti izmantotas.

Latvijā ir liels mēbeļu remonta potenciāls, jo trūkst komersantu, kas šādu pakalpojumu piedāvātu. Līdzīgi kā citās valstīs, būtu jāattīsta centri, kur ir viss nepieciešamais aprīkojums mēbeļu remontam un tiek nodrošinātas apmācības, lai cilvēki apgūtu mēbeļu remonta pamata prasmes. Šāda punkta darbība var tikt veidota arī kā sociālais uzņēmums, kur cilvēki var ziedot nevajadzīgas, vai bojātas mēbeles, kur sociālo riska grupu pārstāvji apgūst mēbeļu labošanas prasmes, bet restaurētās mēbeles tiek pārdotas lai uzturētu centra darbību.

Latvijā arī trūkst lietotu celtniecības materiālu (piemēram, durvis, logi, flīzes, neizlietotās krāsas) tirdzniecības vietu. Arī šāds centrs var darboties kā sociālais uzņēmums vai kā maiņas punkts, kur ir iespējams apmainīties ar vajadzīgajām lietām. ASV⁵, kur šādi centri ir populāri, cilvēki ziedo tiem nevajadzīgās lietas un attiecīgo preču vērtību iekļauj nodokļu deklarācijā, lai saņemtu nodokļu atvieglojumus. Arī Latvijā cilvēkiem pienākas ienākuma nodokļa atvieglojumi par ziedojumiem. Līdz ar to līdzīgs modelis var tikt izmatots arī Latvijā.

Lietotu mēbeļu un celtniecības materiālu efektīvai tālākai lietošanai svarīgi ir nodrošināt:

- Skaidru un detalizētu informāciju iedzīvotājiem;
- Vieglu pieejamību;
- Ērtu cenu norādīšanas un pakalpojumu pieprasīšanas rīku (vislabāk digitālā formā);
- Iespēju nosūtīt mērķtiecīgus paziņojumus;

Ikdienā izmantoto elektropreču apjoms mūsdienu sabiedrībā ir ļoti pieaudzis, bet šo preču ilgmūžība ir strauji sarukusi. Tas paver plašās iespējams sadzīves elektronikas remontam. Atsevišķus vienkāršākus elektropreču remontdarbus (piemēram, mobilā telefona baterijas nomaina vai mūzikas austiņu vada remonts) var tikt veikts *Repair Cafe* veida pasākumos (šādam formātam piemērotas ir arī šūšanas nodarbības), kas var tikt regulāri rīkoti publiskās telpās gan, lai piesaistītu apmeklētājus, gan, lai sabiedrībā attīstītu remonta prasmes.

Ir jāizmanto šūšanas darbnīcu un lietoto apģērbu veikalu sinerģijas potenciāls. Ir jārod iespējas šīm divām nozarēm sadarboties, lai uzlabotu pārdoto apģērbu kvalitāti un resursu izmantošanas efektivitāti. Šūšanas saloni varētu pārsūt un labot bojātos apģērbus, kā arī savām vajadzībām iegūt tekstilmateriālu (nepārdotās drēbes) apģērba pašūšanai, līdzīgi kā to dara sociālais uzņēmums “Zīle”. Šeit var veidoties arī laba sadarbība ar jaunajiem dizaineriem, kas varētu rīkot savas pārstrādātā apģērba modes skaites.

Līdzīgu praksi veido arī nevalstiskās organizācijas citviet. *Remade Network*⁶ Glāsgovā ir organizācija, kas nodarbojas ar preču labošanu, pārstrādi un atkārtotu izmantošanu atkritumu mazināšanai. Organizācija piedāvā tehnikas labošanas pakalpojumus un nodarbības, tiešsaistes grupu seminārus un individuālas apmācības. Tāpat *Remade Network* darbojas kā tehnikas un elektronikas nodošanas punkts. Iniciatīvas labotās preces pieejamas iegādei organizācijas datortehnikas veikalā. Bez tam, tiek veidotas stratēģiskas partnerības ar vietējām institūcijām un kopienām.

Nevalstiskās un labdarības organizācijas bieži vien cieši sadarbojas ar patversmēm, slimnīcām un sociālo dienestu. Veiksmīgas darbības nodrošināšanai, šajā gadījumā, ir būtiski atrasties tuvu savam klientam. Taču tai pašā laikā labdarības organizācijām ir nepieciešami lietota apģērba un apavu pieņemšanas punkti, kuriem ir jābūt brīvi pieejamiem cilvēkiem vietās ar plašu cilvēku plūsmu. Vēl viens nosacījums, lai ziedoto apģērbu realizētu tālāk, tam ir jābūt tīram. Tāpēc organizācijām ir būtiski nodrošināt apģērba mazgāšanu. Viens lietoto preču veiklas mēneša laikā var apgrozīt līdz par vienai tonnai apģērba. Līdz ar to šāda veikala darbībai ir nepieciešamas plašas telpas (ar labu iespēju piebraukt ar automašīnu) apģērba šķirošanai un tirdzniecība.

⁵ Maiņas centrs ASV. Pieejams: <https://communityforklift.org/>

⁶ *Remade Network*. Pieejams: <https://remade.network>

Līdzīgi arī citās preču grupās ir nepieciešamas plašās telpas, lai nodrošinātu (būvmateriālu, grāmatu u.c.) preču savākšanu, šķirošanu un uzglabāšanu. Tā piemēram grāmatu un trauku apjomi var būt ļoti lieli, jo daudzi cilvēki no tām cenšas atbrīvoties. Viens šāds lietotu preču punkts mēnesī var apgrozīt apmēram 40 m³ grāmatu un 5 m³ trauku.

Pie šādiem apmaiņas un labošanas centriem ir jāizvieto papīra, tekstila, elektronikas un bīstamo atkritumu (baterijas, krāsas u.tml.) šķiroto atkritumu konteineri, kur izmest produktus, ko nav iespējams realizēt tālāk.

Remonta darbnīcu un uzņēmumu aptaujas anketa

Nr.	Jautājums	Atbildes	Piezīmes
1.	Jūsu vārds, uzvārds, telefons vai e-pasts		
2.	Darbības profils		
3.	Vidējais labojamo preču daudzums (kg, t) mēnesī		Ja nevariet novērtēt svaru, sniedziet laboto preču veidu un skaitu
4.	Vai Jums ir patstāvīgs klientu loks?		
5.	Kā sevi reklamējiet?		
6.	Vai strādājat mājās?		
7.	Vai Jūs interesē paplašināt savu biznesu, kas to ierobežo?		
8.	Vai esiet ieinteresēts ievietot savu informāciju pašvaldības mājas lapā?		
9.	Vai Jums būtu lietderīgi savus klientus apkalpot noteiktā laikā un vietā?		
10.	Kāda palīdzība Jums būtu nepieciešama no pašvaldības?	Telpas, nodokļu atvieglojums, citi	
11.	Vai Jūs piekristu darboties lielākā preču atjaunošanas centrā?		
12.	Kādus nosacījumus Jūs vēlētos, lai uzsāktu darbību šādā centrā		
13.	Vai redziet perspektīvu šāda centra darbībai jūsu pašvaldībā?		
14.	Kas pēc Jūsu domām traucē šāda centra darbības uzsākšanai?		

2.pielikums.

Siltumenerģijas tarifi, 2022. gada jūnijs (Avots: Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, pieejams: <https://www.sprk.gov.lv/content/tarifi-4>)

